

W

Дошкільне виховання

вересень

9

1964

З М І С Т

Благо народу — найвищий закон	стор. 1
Ф. Левін—Щиріна — Елементи самоорганізації в дитячому колективі	3
А. Матусик — Виховання організаторських навичок у грі	10

Відмінники дошкільної справи

К. Земляк — Люди творчої праці	15

З досвіду

М. Дубовик — Малювання з натури	16
Л. Остапович — Зображування предметів з використанням натури	20
Г. Васильківська — Наша шефська робота	23
О. Підгайна — Праця дітей у городі	24
Т. Борох — По шевченківських місцях	25

Сторінка для дітей

Жовтневе свято (слова і мелодія Н. Грановської, обробка Л. Кауфмана)	27
Малювання дошкільнята (слова і мелодія Н. Грановської, обробка Л. Кауфмана)	28
Н. Куфко — Іграшки на святі (муз. С. Шнайдер)	29
Г. Бойко — Великий Жовтень	34

До 100-річчя з дня народження М. М. Коцюбинського

П. Лещенко — Великий знавець дитячої душі	35

Критика і бібліографія

П. Карпенко — Вірші-загадки для дошкільнят	37
В. Чорний — Без вимогливості	38

Бесіди та консультації

Д. Рафалович — Нові умови оплати працівників дитячих дошкільних закладів	39

Педагогічне життя

Педагогічні читання з питань комуністичного виховання	42
Г. Іванова — Колектив комуністичної праці	45
Л. Воробйова — У Міністерстві освіти УРСР	46

Редакційна колегія:

Д. О. Дорохова, Н. О. Красіна, Н. Ю. Переверзева, Є. К. Сухенко, Г. І. Сушан
(головний редактор), П. С. Ходченко, Т. І. Цвєлих, П. Р. Чамата, М. Є. Шевченко

Журнал «Дошкольное воспитание»
(на українском языке)

Техредактор О. О. Чала.	Коректор Л. І. Семенова.

Адреса редакції: Київ, 53, Ю. Коцюбинського, 5. Тел. 5-21-29, дод. 3-12.

БФ 34127. Замовлення К-149. Тираж 27200. Друк. арк. 3, умовн. арк. 4,1. Обл. видавн.
арк. 5. Формат паперу 70×108¹/₁₆. Підписано до друку 26.VIII 1964 р.

Київська обласна друкарня, вул. Леніна, 19.

З досвідчу

Малювання з натури

М. ДУБОВИК,

викладач Київського педагогічного інституту ім. О. М. Горького

Проект програми виховання в дитячому садку передбачає малювання з натури. Цей вид малювання доступний дітям старшого дошкільного віку і потрібний. Заняття по малюванню з натури готують дитину безпосередньо до школи.

Дитина вчиться помічати в предметах, на перший погляд наче однакових, різницю у формі, будові, кольорі. Наприклад, розглядаючи два кленових листочки і вдивляючись в них, дитина помічає ледве вловимі ознаки: різна довжина зубчиків, різні вигини зубчиків, жовтий колір з ледь помітною червонуватою смужкою по краях на одному листку і звивиста смужка вздовж всього другого листка або він покритий коричневими крапками. Коли вихователька на все це звертає увагу дітей, то вони починають помічати особливу і неповторну красу кожного предмета.

Після такого уважного розглядування предмета разом з вихователем дитина починає шукати схожість і різницю в інших предметах, вчиться бачити предмет з його конкретними якостями, вчиться вдивлятися в нього, що має немаловажне значення в житті людини.

Крім того, малюючи з натури, дитина вчиться аналізувати її, а потім графічно зображувати натуру-предмет на папері. Відбувається складний розумовий процес аналізу і синтезу.

При малюванні з натури дитина підходить до зображення предмета

таким, яким вона його бачить в процесі малювання, що є важливою передумовою до малювання в школі, де основне місце займає малювання з натури. Таким чином, здійснюється наступність між малюванням в дитячому садку і в школі.

Навчання дітей підготовчої групи малювання з натури — питання нове, ще недостатньо розкрите в методичній літературі. Тому природно, що цьому питанню ми приділяли багато уваги.

Протягом кількох років під час педагогічної практики в дитячих садках ми прагнули знайти нові, найбільш ефективні методи навчання дітей малювання з натури. Ставилося завдання — визначити, які предмети можуть бути використаними для малювання з натури у підготовчій групі, якими методичними прийомами може користуватися вихователь при проведенні цих занять.

Трирічна практика дала нам можливість зробити певні висновки.

Було визначено, що на перших заняттях по малюванню з натури краще давати площинні предмети, які легко передати в площинному зображенні, і з невеликою кількістю деталей, привернути увагу дітей до невеликої кількості різко виражених ознак.

Для малювання з натури ми давали дітям листя, особливо клена, гілочки ялинки, сосни, верби, мімози, гілочки, які розвиваються в

куточку живої природи (але краще, коли листочки не зовсім розвинулися), пророслу цибулю, квіти у боковому положенні: підсніжник, дзвіночок, конвалія; ягоди — вишні, смородина, сливи по кілька штук на гілочці та ін.

П'ять-шість занять на рік досить, щоб діти зрозуміли, як треба розглядати предмет і як його намалювати, щоб він був схожий на натуру.

Характерно, що дитина свої знання і вміння помічати найбільш істотне в предметі використовує потім в заняттях, де діти малюють, наприклад, по пам'яті і де не ставиться обов'язкове завдання передати предмет найбільш схожим на натуру.

Так, після малювання олівцями кленових листочків з натури було дано завдання намалювати осіннє листя фарбами по пам'яті на великому аркуші паперу (аркуш з альбома), і під час малювання діти пригадували, який вигляд має листя, яке вони бачили на екскурсії, при малюванні з натури.

Діти малювали гілочки верби з «котиками». В натурі гілочки були розміщені по-різному: прямо, у боковому положенні. А через кілька днів було дано завдання з аплікації — вирізати і наклеїти гілочки верби, хто як хоче. Всі діти, пригадуючи натуру, наклеювали так, як малювали її. І тільки одна дитина, яка не була на попередньому занятті, наклеювала «котики» за уявленням.

Яка ж методика проведення занять по малюванню з натури?

Насамперед, ми збагачували уявлення дітей, їх враження, об'єм знань про оточуючі предмети. Проводили екскурсії в парк, ліс, на луки, де діти милувалися красивими різнобарвними квітами, ознайомлювалися з їх формою, будовою, кольором, спостерігали осіннє листя, дерева. Тут увага спрямовувалася на виховання естетичних почуттів дитини. Після екскурсій ця робота продовжувалася в дитячому садку.

Розглянемо кілька прикладів попередньої роботи з дітьми, з яких видно, як ми ознайомлювали дітей

з предметами, виховували їх почуття і готували до малювання.

Так, перед малюванням кленового листочка була проведена екскурсія в парк, де діти милувалися красою осіннього парку, збирали і розглядали листочки. Найкрасивіше листя принесли в дитячий садок, а потім малювали з натури кленовий листок.

Перед малюванням гілочки ялини теж проводилася попередня робота. В одних дитячих садках розглядали ялинку і сосну і визначали спільне і різницю між ними. Наприклад, дітей запитували про те, що спільного в ялині і сосні. Відповіді дітей були приблизно такими: «І сосна і ялина — дерева, мають стовбур і гілки, на гілках голки, зелені цілий рік». Потім вихователька запитує, що в них різне.

Підсумовуючи відповіді дітей, вона говорить про різну будову цих дерев, про розміщення гілок, різний розмір голок на гілках, про колір голок і кори стовбурів.

В інших дитячих садках просто розглядали засніжену ялинку або прикрашену іграшками. Милуючись красивою, вкритою снігом ялинкою, діти на запитання виховательки відповідали, що вона струнка, висока, гілки її вкриті снігом. Щоб діти відчули красу засніженого дерева і разом з тим уточнили його будову, вихователька, не порушуючи почуттів дітей, підсумовувала їх відповіді, підкреслювала, як багато снігу на гілках: довгі нижні гілки аж похилилися. Багато снігу і під ялинкою. Сніг блищить, іскриться. Дуже гарна ялинка! Таку ялинку можна намалювати.

При розглядуванні вибраних предметів визначалися найкраще освітлення і місце, з якого добре можна помітити в цих предметах характерне, виразне, красиве.

Перед малюванням гілочки мімози діти добре розглянули букет мімоз, що стояв в дитячому садку, милувалися цими першими провісниками весни, уточнювали, які гілочки і квіти на них. При малюванні гілочки мімози діти уважно розглянули, як розміщені на ній маленькі гілочки і квіточки, якого ко-

льору. Це давало їм можливість помітити особливе і найбільш характерне. Після цього діти малювали дві-три гілочки.

При малюванні гілочки верби попередня робота проводилася так: спочатку розглядали гілочки верби, а потім малювали. По можливості проводили екскурсії в місця, де росли верби. Зрізали кілька гілочок, уважно розглядали їх, а потім приносили в дитячий садок і прикрашували ними кімнати.

При малюванні гілочок порічок, вишень, квітів кожний дитячий садок виходив із своїх умов і можливостей, але в кожному дитячому садку дітей попередньо ознайомлювали з весняними або літніми квітами або ягодами. Їх активно включали в аналіз предмета, який був перед очима. Наприклад, розглядаючи гілочки смородини, їх запитували, як розміщені ягоди на гілочках, чи всі ягоди однакові, якого кольору, які листочки у смородини і т. д.

До малювання з натури вихователі ретельно готуються, продумують програмний зміст, визначають прийоми навчання і готують матеріал.

Програмний зміст занять по малюванню з натури був різним. Наприклад: вчити дітей вдивлятися в предмет, який лежить перед ними, визначити його основну форму і співвідношення окремих частин, взаємне їх розміщення, передати характерні деталі. Навчити дітей рівномірно наносити штрихи олівцем, щоб передати найбільшу схожість з предметом.

Або — викликати у дітей естетичні почуття від сприйняття краси кленового листа: його форми, будови, кольору. Передати характерне в будові кленового листочка: зубці з'єднуються плавною звивистою лінією, від основних прожилок відходять бокові, дрібні. Передавати колір, застосовуючи прийом, при якому одна фарба зливається з іншою (накривання другою фарбою після неповного просихання).

У програмному змісті повинні бути враховані моменти навчання дітей аналізувати роботи товаришів і

свою. Необхідно виховувати доброзичливе ставлення до робіт товаришів, вчити дітей аналізувати роботи, давши зразок аналізу. Вчити дітей аналізувати за такими запитаннями: чи схожий малюнок на натуру? Чим саме він схожий? Як розфарбовано? Порівняйте з натурою. Як розміщений рисунок на папері? Чи акуратно виконана робота? і т. д.

Прийоми навчання були наочними. На заняттях кожній дитині давався певний предмет для малювання або, у крайньому разі, один предмет на двомісному столі, така ж натура була у виховательки. При розглядуванні натури вихователька аналізує свою натуру, а діти аналізують ту, що лежить перед ними.

Мав місце і такий наочний прийом, як частковий показ. Він використовувався тоді, коли натура подавалася вперше.

Наведемо приклади показу різних способів зображення.

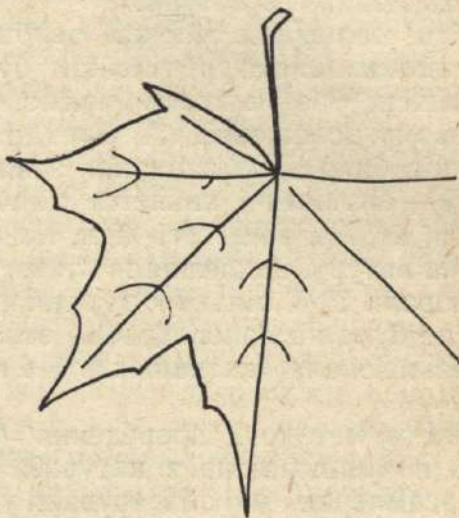

Рис. 1

Під час малювання з натури на тему «Кленовий листок» вихователька показує, як передати контур листка. Спочатку малює жилки листочка: середня — найдовша, її треба малювати посередині листка, із тієї ж точки в сторони відходять дві жилки коротші, потім дві ще більш короткі. Вершини жилок з'єднуються звивистою лінією, робляться вирізи і закруглення (робиться

контурний рисунок половини листка (рис. 1).

При малюванні гілочки ялинки показували, як малювати олівцем голки так, щоб вони розміщувалися одна біля одної, однакової довжини (показувати прийоми малювання досить з одного боку гілочки). На заняттях ми не завжди показували. Так, при малюванні гілочки верби, якщо це заняття не було першим, ми обмежувалися словесними прийомами — аналіз натури, пояснення, запитання. Якщо малювання проводилося фарбами, ми показували, як розмістити на гілочці «котики» у різних напрямках (кілька мазків), як накласти одну фарбу на другу.

Під час малювання мімози повторно показували, хоча дітям і був відомий цей прийом, як наносити мазки кінчиком пензля. При малюванні підсніжників, порічок, вишень і т. д. обмежувалися словесним поясненням, з чого краще почати, як користуватися пензлем при проведенні тонких ліній, накладуванні однієї фарби на іншу (коли була в цьому потреба).

Показ застосування вдалих технічних прийомів (раніше невідомих дітям) завжди корисний. Наприклад, малюючи «котики» верби фарбами, вихователька звертає увагу дітей, що «котик» сірого кольору, але має коричневий відтінок, і пояснює, що передати цей відтінок можна так: спочатку намалювати всі «котики» світло-сірою фарбою, а коли вони трошки просохнуть, покласти посередині невеличку світло-коричневу плямочку, фарба розійдеться, трохи зливаючись з сірою фарбою, і сірі «котики» будуть мати коричневий відтінок, як у справжніх.

Таким же чином при малюванні фарбами кленового листочка на не зовсім просохлу жовту фарбу покласти червону плямочку або смужку, фарби змішаються і створять уявлення тонового переходу з однієї фарби в іншу (від жовтої до червоної), вийде красиве природне забарвлення.

Для одержання плавного переходу одного тону в інший особливо

добре використовувати акварельні фарби.

Наведемо зразок одного заняття. Вихователька повідомляє тему заняття і говорить, що у кожного з дітей є гілочка ялинки, але у всіх вони різні. У одного — основна пряма гілочка і одна маленька, у другого — гілочка зігнута, а в мене — гілочка з двома маленькими гілочками, одна з яких ближче до верхівки, друга — нижче. Нижня гілочка велика, трохи зігнута.

Після аналізу вихователькою своєї гілочки діти мовчки розглядають і аналізують кожний свою. Потім вихователька викликає одного-двох дітей і вони розповідають про будову своїх гілочок, як розміщені голки. Вихователька уточнює, що вони розміщені на однаковій відстані одна від одної, дуже близько, майже впритул; пропонує дітям придивитися, що видніється між голками. Пропонує намалювати гілочки так, щоб вони були схожі на справжні (коли потрібно, показує, як намалювати гілочки).

Дії дітей під час роботи різноманітні: одні уважно розглядають, рахують, вимірюють, прикладають гілочки до паперу, на якому малюють, деякі намалюють, а потім приміряють, порівнюють. Зосередженість на занятті незвичайна. Під час заняття вихователька допомагає дітям, але допомога ця повинна бути особливо продуманою, щоб не порушити напружену зосередженість. Наприклад, там, де потрібно спрямувати думку дитини по правильному шляху, допомагає запитанням, щоб дитина подумала, з якого боку зігнута гілочка, або запитує: «А хіба голочки так рідко ростуть на гілочці? Спробуй намалювати їх так, як вони ростуть на гілочці». «А що ти ще не намалював?», «Якого кольору стовщення?» і т. д. Добре давати додатковий невеликий аркуш паперу, на якому діти можуть пробувати, вправлятися, і вихователь може при потребі скористатися ним, щоб показати дитині окремі елементи.

Але допомагати запитаннями потрібно лише тоді, коли дитина не може сама здогадатися, не помічає окремих деталей. Іноді виникає

необхідність індивідуально показати на своєму аркуші паперу, з чого слід починати, як малювати голочки і т. д. Найчастіше такої допомоги потребують діти, які з будь-яких причин відстали.

Хід інших занять може бути приблизно таким же. Тільки початок їх буває різним. Так, малюючи мімозу, вихователька звертає увагу на її красу, говорить про те, що квіти дають людям радість і їх приємно малювати.

На заняттях, де діти малюють порічки, вишні, вихователька звертає увагу дітей на їх будову — ягоди порічок на гроні неоднакові: вгорі вони більші, а внизу — дрібніші, на кожній ягоді є чорна крапка. В цій гармонії розміщення, ритму, кольору і є краса предмета.

Велике значення для дальшої ро-

боти дітей, для ствердження їх можливостей має правильна оцінка їх робіт.

Можна пройти по рядах і, порівнюючи малюнки з натурою, відібрати кращі й поставити їх на вітрину, пояснити, що в них добре і чому. Про малюнки, які зроблені погано, сказати, що треба зробити, щоб було добре.

Критерієм оцінки дитячих робіт є те, наскільки малюнок схожий на натуру. Можна запропонувати двом-трьом вихованцям пройти по рядах і подивитися роботи дітей, порівнюючи натуру і малюнок, і відібрати ті малюнки, які більше схожі на натуру, дати аналіз, чим саме вони схожі.

Будь-яка оцінка має бути зрозумілою дітям і повинна сприяти покращенню якості роботи.

Зображування предметів з використанням натури

Л. ОСТАПОВИЧ,

вихователька дитячого садка № 33 м. Києва

Малювання в дитячому садку можна поділити на три види: малювання за безпосереднім спостереженням, малювання за попереднім спостереженням і малювання за уявленням.

Малювання з натури належить до першого виду, тобто малювання за безпосереднім спостереженням. При малюванні з натури дитина повинна до найменших подробиць точно передати форму, колір, будову і розміщення предмета в просторі. Ці особливості визначають велике виховне значення малювання з натури.

При малюванні з натури вихователь розвиває у дитини вміння не просто дивитися, а й бачити предмет, вдивлятися в нього, тобто виховує у дитини культуру спостереження. Малюючи предмет, передаючи його форму, будову, дитина ознайомлюється з новими якостями предмета, глибше і повніше пізнає його.

Крім розвитку спостережливості,

при малюванні з натури виховуються зосередженість, увага — якості, які необхідні дітям у школі на уроках письма, арифметики та ін. Цей вид малювання підготує дітей до малювання в школі.

Таким чином, малювання з натури має велике значення для підготовки дітей до школи і є засобом розумового та естетичного розвитку.

Мені хочеться розповісти про те, як велася підготовка до малювання з натури в нашому дитячому садку, як проводилися заняття.

У «Програмі виховання в дитячому садку» відмічається, що малювання з натури проводяться тільки в підготовчій групі. Але всією виховною роботою в дитячому садку, починаючи з молодшої групи, вихователі розвивають у дітей вміння зображувати предмет.

Перед будь-яким малюванням проводилися спеціальні спостереження. У процесі їх зверталась увага на ті якості предмета, які